

Exploring Teachers and Students Experiences of Flipped Teaching in the History Course (A Study with a Phenomenological Approach)

Fathollah koushki¹, Hamid Mortazavi²

¹Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.,

²Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran.

Abstract

The present study aimed to explore the experiences of teachers and students regarding the use of the flipped classroom approach in history education. Employing a phenomenological research design, the study investigated all high school history teachers and students in Kuhdasht city during the 2024–2025 academic year who implemented this approach. Using purposeful sampling, 15 teachers and 15 students were selected, and data were collected through semi-structured interviews. Content and convergence validity methods were used to assess the validity of the interview questions, while internal and inter-rater reliability were ensured through repeated review and coding of the interviews by the researcher and other analysts. Data were analyzed using thematic analysis. The findings, derived from the lived experiences of teachers and students, revealed several themes reflecting their understanding of the flipped classroom. From the teachers' perspective, the main themes included dynamic and motivational learning, interactive and responsible learning, deep and purposeful learning, and self-directed and critical learning. From the students' perspective, themes encompassed prior preparation for active and deep learning, interactive and collaborative learning, analytical and research-oriented thinking, effective communication and exchange of ideas, and active, responsible, and meaningful learning. Overall, the results indicated that the flipped classroom approach in history education promotes active learning, constructive interaction, critical thinking, and a deeper understanding of historical concepts among both teachers and students.

Keywords: Flipped Classroom, Phenomenology, History Education, Teachers, Students

واکاوی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ (مطالعه‌ای با رویکرد پدیدارشناسانه)

فتح اله کوشکی¹، حمید مرتضوی^{2*}

¹استادیار، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

²گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف واکاوی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ انجام شد. روش پژوهش پدیدارشناسی است. جامعه مورد مطالعه کلیه معلمان و دانش‌آموزان کلاس‌های درس تاریخ دوره متوسطه دوم شهر کوهدشت در سال تحصیلی 1403-1404 که از روش تدریس معکوس استفاده می‌کنند. روش نمونه‌گیری هدفمند بود که تعداد 15 نفر از معلمان و 15 نفر از دانش‌آموزان انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع‌آوری شد. برای تعیین روایی سؤال‌های مصاحبه از روش روایی محتوایی و همگرایی و برای پایایی درونی به صورت بازبینی مکرر مصاحبه‌ها و کدگذاری توسط پژوهشگر و روش پایایی بین ارزیابان به کمک تحلیل گران دیگر استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون بهره گرفته شد. بر اساس یافته‌های پژوهش از تجارب زیسته معلمان و دانش‌آموزان در استفاده از روش تدریس معکوس در کلاس‌های تاریخ، مجموعه‌ای از مضامین استخراج شد که نشان‌دهنده ابعاد گوناگون درک آنان از این رویکرد آموزشی است. از دیدگاه معلمان، مضامین اصلی شامل یادگیری پویا و انگیزشی، یادگیری تعاملی و مسئولانه، یادگیری عمیق و هدفمند، یادگیری خودراهبر و انتقادی و از دیدگاه دانش‌آموزان، مضامین شامل آمادگی پیشین برای یادگیری فعال و عمیق، یادگیری تعاملی و مشارکتی، تفکر تحلیلی و پژوهش‌محور، ارتباط مؤثر و تبادل دیدگاه‌ها، یادگیری فعال و مسئولیت‌پذیر و معنادار بود. نتایج نشان داد روش تدریس معکوس در درس تاریخ موجب افزایش یادگیری فعال، تعامل سازنده، تفکر انتقادی و درک عمیق مفاهیم تاریخی در میان معلمان و دانش‌آموزان می‌شود.

واژگان کلیدی: تدریس معکوس، پدیدارشناسی، درس تاریخ، معلمان، دانش‌آموزان

مقدمه

در دهه‌های اخیر، گسترش و تحول فناوری اطلاعات، نظام‌ها و روش‌های تدریس در دانشگاه‌ها را به‌طور اساسی دگرگون کرده است. رویکردهای سنتی آموزش و یادگیری در بسیاری از موارد جای خود را به شیوه‌های نوینی چون یادگیری مبتنی بر وب، یادگیری ترکیبی و آموزش کاملاً آنلاین داده‌اند. به‌واسطه این تحولات فناورانه، میلیون‌ها نفر توانسته‌اند به محتوای آموزشی گسترده و متنوعی دست یابند که بخشی از آن از طریق دوره‌های گسترده آزاد آنلاین (MOOC) فراهم شده است. در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ نیز این فناوری‌ها زمینه‌ساز تداوم آموزش از راه دور و تقویت یادگیری مادام‌العمر در بسترهای آنلاین شدند (Decman et al, 2025). امروزه شاهد تحول رویکردهای جدید انتقال دانش با گذر از دیدگاه رفتارگرایی به دیدگاه سازنده گرایی هستیم. در سازنده گرایی تأکید متخصصان بر استفاده از روش‌های نوین آموزش دانش آموز محور است (Heydari et al, 2009). در واقع امروزه دانش آموزان به عنوان سازندگان دانش، عضو فعال و نه پذیرنده صرف اطلاعات و غیرفعال در فرایند یاددهی- یادگیری هستند (Freire et al, 2018). روش آموزش دانش آموز محور، روشی است که در آن فراگیران به کمک معلم، خود مسئولیت درک و فهم مطالب را بر عهده می‌گیرند (Saif, 2011). پیشینه یادگیری معکوس مرتبط با تئوری‌های یادگیری با تمرکز بر یادگیری دانش آموز محور است. این تئوری‌ها ابتدا از کارهای (Vygotsky, 1967) و (Piaget, 1978) گرفته شدند. روش آموزش معکوس با مربیانی آغاز و تمرین شد که می‌خواستند دانش آموزان را بیشتر در فرایندهای یادگیری درگیر کنند (Vaughn, 2014). اگر چه هیچ کس نمی‌تواند ادعا کند که به‌طور منحصر به فرد پایه‌گذار روش آموزش معکوس بوده است، تعداد کمی از افراد آن را به پیشگامانی از قبیل Eric Glenn و Mazur, Maureen Lage, Michael Treglia نسبت می‌دهند. این روش به تدریج در سراسر جهان (اسپانیا، آمریکا، تایوان، کره، چین، ژاپن، هلند) در زمینه‌ها

و رشته‌های مختلف تحصیلی فراگیر شد و در سال 2007 توسط Jonathan Bergman و Aaron Sams مورد استفاده قرار گرفت. امروزه فناوری‌ها و چندرسانه‌ای‌ها باعث بهره‌گیری بیشتر از این روش شده؛ زیرا دسترسی آسان و سریع دانش آموزان به منابع اطلاعاتی مختلف، ایجاد محیط‌های تعاملی، پویا و غنی شده با تصاویر، کلیپ‌های متحرک، صدا، ایجاد فرصت درگیری در فعالیت‌های یادگیری و ارتقاء یادگیری مستقل بیش از پیش فراهم شده است (Bidgoli, 2018). به گفته Bishop & Verleger, 2013)) کلاس درس معکوس روشی یادگیرنده محور است که از دو بخش فعالیت‌های یادگیری تعاملی در طول کلاس درس و آموزش فردی مبتنی بر رایانه در خارج از کلاس درس تشکیل شده است. یادگیری معکوس (Flipped Learning) یک مدل آموزشی است که ساختار سنتی آموزش را تغییر می‌دهد. در این رویکرد، محتوای آموزشی به‌صورت دیجیتالی (مانند ویدئوهای آموزشی یا متون) قبل از کلاس در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد و زمان کلاس به فعالیت‌های تعاملی، بحث گروهی، و حل مسئله اختصاص می‌یابد. این روش با هدف افزایش مشارکت فعال و بهبود یادگیری طراحی شده است (Bergmann & Sams, 2012). روش کلاس معکوس به معنای وارونه‌سازی نظم کلاس سنتی است، به گونه‌ای که فراگیران می‌توانند محتوای یک موضوع را در کلاس مجازی مشاهده کنند و سپس فعالیت‌ها و تمرین‌های عملی را در کلاس درس به صورت حضوری انجام دهند (Poole, 2021). این مدل آموزش، یک رویکرد پداگوژیکی بر اساس آموزش مستقیم است که از فضای یادگیری گروهی به سمت یادگیری انفرادی حرکت می‌کند و نتایج گروهی را به سمت محیط یادگیری فعال و تعاملی متحول می‌کند، جایی که مدرسان به عنوان راهنما و تسهیل‌کننده یادگیری فراگیران، به روش خلاقانه موضوعات درسی را به کار می‌گیرند (Al Mulheim, 2021). در آموزش معکوس (Flipped Education)، فراگیران بازیگران واقعی در یادگیری خود هستند، چنانچه کنفوسیوس

صرف مهارت‌های پایین یادگیری و کمترین زمان صرف مهارت‌های عالی یادگیری (طبق هرم بلوم) می‌شود. معلمان بیشتر زمان خود را صرف یادآوری و یادگیری و زمان کمتری را صرف کاربرد آموخته‌ها می‌کنند (Attaran & Farahmand Khanqah, 2016). ولی در روش آموزش معکوس یا وارونه، تغییر فضای آموزشی از کلاس به فضای یادگیری فردی و ارائه محتوای درسی خارج از کلاس است. در این روش سطوح پایینی حیطه شناختی یعنی دانش و فهمیدن در خارج از کلاس محقق می‌شود و سطوح بالاتر یعنی کاربرست، تحلیل، ترکیب و ارزشیابی با راهنمایی معلم در درون کلاس درس صورت می‌پذیرد (See & Conry, 2014). در مدل سنتی، معلم در کلاس درس محتوای جدید را ارائه می‌دهد و تکالیف در خانه انجام می‌شود. اما در یادگیری معکوس قبل از کلاس: دانش‌آموزان به‌صورت مستقل با استفاده از منابع دیجیتال با مفاهیم آشنا می‌شوند. در کلاس: زمان کلاس به فعالیت‌های عملی، تمرین‌های گروهی، و بحث‌های عمیق اختصاص می‌یابد، و معلم نقش تسهیل‌کننده را ایفا می‌کند (Bishop & Verleger, 2013). تمام معلمانی که در سراسر جهان از روش آموزش معکوس استفاده می‌کنند آن را تحولی شگرف در شیوه‌های آموزشی می‌دانند که ضمن کم کردن از زمان آموزش، برآیند و نتیجه بهتری دارد (Abbasi Eqdam, 2016). (Evseeva, 2015) معتقدند؛ روش آموزش معکوس تعامل را مؤثرتر و مفیدتر می‌سازد و دانش‌آموزان در پرسیدن سؤالات احساس راحت‌تر و اطمینان بیشتری دارند و درباره موضوع با معلم و همکلاسی‌های خود بحث و گفتگو می‌کنند. در کلاس معکوس می‌توان زمان بیشتری را برای مهارت‌های تفکر گذاشت، فراگیران در یادگیری و تولید دانش، بیشتر فعال هستند و همزمان دانش خود را آزمایش و ارزیابی می‌کنند (Thomas & Philpot, 2012). (Herreid & Schiller, 2013). معتقدند رویکرد کلاس درس معکوس زمان بیشتری را برای انجام تحقیقات مبتکرانه به دانش‌آموزان می‌دهد؛ چرا که الگوی کلاس درس معکوس با استفاده از

(Confucius) فیلسوف شهیر فریاد می‌زد: «من می‌شنوم و فراموش می‌کنم، می‌بینم و به یاد می‌آورم، انجام می‌دهم و می‌فهم» (Bergman & Sams, 2012). «یادگیری معکوس، رویکردی آموزشی است که در آن آموزش مستقیم از فضای آموزش گروهی به فضای آموزشی شخصی منتقل می‌شود و در نتیجه، فضای گروهی تبدیل به محیط آموزشی پویا و تعاملی می‌شود، فضایی که معلم دانش‌آموزان را برای به کار بردن مفاهیم و تعامل خلاقانه با موضوع آموزشی، راهنمایی می‌کند» (Bergman & Sams, 2014). در کلاس معکوس با استفاده از فناوری‌های نوین دانش‌آموز ابتدا در خارج از کلاس، درس را می‌آموزد و سپس در کلاس با فعالیت‌های آموزشی و تعامل با معلم و دانش‌آموزان دیگر در تثبیت آموخته‌ها می‌کوشد. منابع و محتوای آموزشی در قالب فیلم یا نرم افزار و ممکن است با استفاده از اینترنت به صورت برخط در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد (Van Sickle, 2016). هدف کلاس معکوس، بهره‌برداری بهینه از حضور فیزیکی معلم و امکان‌پذیر ساختن نقش فعال دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری فردی خودشان است تا "مفیدترین استفاده از زمان حضور رو در روی معلم با دانش‌آموزان" به عمل آید. کلاس معکوس به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد یا حتی آنان را ملزم می‌کند که پیش از کلاس، با موضوع درس آشنا شده و به شکل انفرادی یاد بگیرند. این امر با کمک فناوری‌های آموزشی نوین ممکن شده است که امکان گسست از موقعیت‌های گذشته که در آن دانش‌آموزان صرفاً کتاب‌های درسی را می‌خواندند را فراهم می‌آورند. با پیشرفت فناوری، دانش‌آموزان امروز می‌توانند با استفاده از ویدئوهای تعاملی آنلاین، تالارهای گفتگوی برخط، محتوای درس هدایت‌شده و دانش‌آموزمحور و حجم عظیمی از محتوای آنلاین، بیش از هر زمان دیگر به شکل انفرادی دانش کسب کنند. فعالیت‌های آنلاین، تالارهای گفتگو و حتی پیام‌رسانی فوری، پاسخگویی به سؤالات، حل مسائل و کسب دانش را ممکن می‌سازد (Decman et al, 2025). در کلاس سنتی بیشتر زمان

(Decman et al, 2025). رویکردهای یادگیری ترکیبی، از جمله طراحی کلاس معکوس، به طور فزاینده‌ای در دانشگاه‌ها به کار گرفته شده‌اند. کلاس معکوس از دانشجویان می‌خواهد که مواد آموزشی را به صورت غیرهمزمان، پیش از حضور در یک کلاس تعاملی، بررسی و مطالعه کنند. این فعالیت‌های یادگیری پیش از کلاس، به دانشجویان امکان می‌دهد مفاهیم کلیدی را پیش از ساختن، به کار بستن و تثبیت دانش در طول کلاس، فراگیرند. در شرایط ایده‌آل، کلاس معکوس یک محیط یادگیری ساختارگرا را از طریق استفاده مؤثر از ابزارهای یادگیری و کلاسی، تسهیل‌گری مدرس، همکاری در گروه‌های کوچک، مؤلفه‌های ساختاریافته یادگیری فعال (مانند یادگیری مبتنی بر مورد و/یا یادگیری مبتنی بر مسئله) و بازخورد مستمر ترویج می‌کند (Banks & Kay, 2022).

نتایج پژوهش Ahmadi, Zarean & Ebrahimpor (2023) با عنوان تأثیر روش یادگیری معکوس بر عزت نفس دانش آموزان دوره ابتدایی نشان داد که یادگیری به روش معکوس می‌تواند موجب افزایش عزت نفس در دانش آموزان گردد. به طوری که Sadat Mousavi & Tohidi (2022) در پژوهش خود با عنوان تأثیر استفاده از روش‌های یادگیری معکوس در افزایش مشارکت دانش آموزان در کلاس‌های علوم تجربی به این نتیجه رسیدند که یادگیری معکوس به طور قابل توجهی مشارکت دانش آموزان را با تغییر نقش‌های سنتی کلاس درس افزایش می‌دهد و به دانش آموزان اجازه می‌دهد تا در خانه آماده شده و در کلاس به صورت فعال شرکت کنند. (Sheikhipour et al, 2021) در پژوهشی با عنوان نگرش زبان آموزان زبان انگلیسی نسبت به تدریس غیرمعمول و تأثیر آن بر پیچیدگی، دقت و تسلط شفاهی آنها بیان می‌کنند که کلاس معکوس انگیزه، مشارکت، اعتماد به نفس و خودکارآمدی دانش آموزان را افزایش می‌دهد. (Zou, 2020) نیز در پژوهشی با عنوان بررسی ادراک دانش آموزان و معلمان ابتدایی از کلاس درس معکوس گیمیفای (بازی شده) نشان داد که هم دانش آموزان و

فناوری‌های آموزشی به منظور ایجاد کارآمدترین زمان برای فعالیت‌های کلاس توسعه یافته است. در این رویکرد، دانش آموزان می‌توانند از تجهیزات فناورانه استفاده کنند، توانایی‌های خود را توسعه دهند، شرایط بحث تعاملی ایجاد و روش‌های متعدد یادگیری را به کمک فعالیت‌های یادگیری متفاوت کشف کنند. به گفته (Millard, 2012) رویکرد کلاس درس معکوس به افزایش مشارکت فراگیران در کلاس درس منجر می‌شود. در آموزش معکوس، تعامل و همکاری بین مدرس و فراگیران به وجود می‌آید و به بهترین نحو از زمان کلاس استفاده می‌شود. این تعامل، انگیزه فراگیران برای یادگیری را افزایش می‌دهد (Poole, 2021) و کلاس‌های درس را از حالت منفعل و ایستا به محیطی فعال و مشارکتی تبدیل می‌کند (Thanthawi et al, 2020). یادگیری معکوس در سطوح مختلف آموزشی، از دبستان تا دانشگاه، و در حوزه‌های مختلف مانند علوم، ریاضیات، و آموزش زبان مؤثر بوده است. (Lo & Hew, 2017) این روش در دوران همه‌گیری کرونا به دلیل انعطاف‌پذیری در آموزش ترکیبی (Blended Learning) بسیار مورد توجه قرار گرفت (Strelan et al, 2020). یادگیری معکوس با تغییر نقش معلم و دانش‌آموز، فرآیند آموزش را پویاتر و مؤثرتر می‌کند. این روش با تأکید بر یادگیری فعال و تعاملی، به بهبود مهارت‌های قرن بیست و یکم کمک می‌کند. با وجود چالش‌ها، با برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از فناوری، یادگیری معکوس می‌تواند تحولی در نظام آموزشی ایجاد کند (O'Flaherty & Phillips, 2015). یادگیری معکوس بر مبانی تربیتی متعددی متکی است که از اثربخشی بیشتر آن در مقایسه با رویکردهای سنتی مبتنی بر سخنرانی حمایت می‌کنند. این رویکرد با دیدگاه ساختارگرایی در یادگیری پیوند نزدیکی دارد که بر نقش فعال یادگیرنده در ساخت دانش و درک تأکید می‌ورزد. این روش از دانشجویان می‌خواهد که با محتوا و محیط یادگیری خود، هم به صورت انفرادی در دوره آماده‌سازی قبل از کلاس و هم به صورت جمعی در جلسات درون کلاسی، تعامل فعال داشته باشند

انتقادی و رضایت عمومی دانش‌آموزان حکایت دارد. (Sirakaya & Ozdemir, 2018) در پژوهشی با عنوان اثربخشی کلاس معکوس بر یادگیری خودراهبری و انگیزش به این نتیجه رسیدند که کلاس معکوس بر یادگیری خودراهبری و انگیزش مؤثر بوده است. (Chilingaryan & Zvereva, 2017) نیز بیان می‌کنند که با اجرای کلاس معکوس با بهبود انگیزش فراگیر، محیط کلاس دوستانه‌تر شده و امکان تمرکز بیشتر در کلاس فراهم می‌شود. نتایج پژوهش Kaviani et al (2015) با عنوان بررسی تأثیر رویکرد کلاس معکوس بر پیشرفت تحصیلی، خودتنظیمی تحصیلی، تعامل گروهی و انگیزش دانش‌آموزان نشان داد که رویکرد کلاس معکوس بر تمامی متغیرهای وابسته اشاره شده تأثیر مثبت داشته است. (Ropchan & Stutt, 2013) نیز درباره نتایج پژوهش خود با عنوان کلاس درس معکوس بیان می‌کنند که رویکرد کلاس معکوس، تعامل دانش‌آموزان و مربیان را افزایش می‌دهد، پرورش یک کلاس دانش‌آموز محور، مبتنی بر تجارب شخصی به تلاش و کوشش دانش‌آموزان کمک می‌کند، مشکلات مدیریت کلاس را کاهش می‌دهد و استفاده از فناوری برای یکی کردن زبان دیجیتالی دانش‌آموزان و تولید و استفاده از ویدئوهایی که می‌تواند برای افزایش آمادگی امتحان استفاده شود را تسهیل می‌کند.

نتایج پژوهش Lawter & Garnjost (2023) با عنوان بررسی دو پیامد آموزشی اکتساب دانش و رضایت دانشجویان در محیط‌های کلاس معکوس برای دروس کمی و غیرکمی کسب و کار نشان می‌دهد که قالب کلاس معکوس در مقایسه با کلاس‌های سخنرانی محور، تأثیر مثبتی بر اکتساب دانش در هر دو نوع درس کمی و غیرکمی داشته است. اگرچه اندازه اثر در دروس غیرکمی بزرگ‌تر از دروس کمی بود، اما این تفاوت از نظر آماری معنادار نبود. در مقابل، رضایت دانشجویان در کلاس‌های معکوس نسبت به کلاس‌های سنتی در دروس کمی بالاتر بود، اما این تفاوت نیز از نظر آماری معنادار نبود. نتایج تحقیق Decman et al (2025) با

هم معلمان مزایایی برای کلاس معکوس گیمیفای از جمله افزایش انگیزه یادگیری و تعامل، مهارت‌های یادگیری و اعتماد به نفس و بهبود عملکرد و نتایج یادگیری بیان نمودند. نتایج پژوهش Mirzaei Matin, Moradi Mokhles, Salehi & Mirzaei Far (2020) با عنوان اثربخشی کلاس معکوس بر راهبردهای انگیزشی برای یادگیری مفاهیم فیزیک نشان داد که روش کلاس معکوس موجب افزایش باور انگیزشی و راهبردهای خودتنظیمی نسبت به گروه کنترل در یادگیری مفاهیم فیزیک می‌شود. (Mirzaei, 2019) نیز در پژوهشی با عنوان بررسی نقش و جایگاه یادگیری معکوس در فرایند آموزشی نشان داد که این روش تدریس به علت مشارکت دادن و استفاده از همه کسانی که در یادگیری دانش‌آموزان نقش دارند به خودی خود باعث افزایش انگیزه یادگیری و مهم‌تر از آن کاهش موانع یادگیری می‌شود. (Gomez Carrasco et al, 2019) در پژوهشی تأثیر کلاس معکوس را بر انگیزش و ادراک یادگیری بررسی کردند که نتایج آن نشان داد، کلاس معکوس باعث افزایش انگیزه و ادراک یادگیری بین فراگیران می‌شود. کاویانی، لیاقت دار، زمانی و عابدینی Kaviani et al (2012) در پژوهشی با عنوان الگوی برنامه ریزی درسی در کلاس معکوس نشان دادند که بر اساس شیوه آموزش کلاس معکوس بسیاری از فعالیت‌های یادگیری از طریق تعاملات صورت می‌گیرد که اساس گروه بندی فراگیران را تشکیل می‌دهد. از این رو مدرس باید با ایفای نقش مربیگری خود فراگیران را به تعامل ترغیب کند. نتایج پژوهش (Subramaniam & Muniandy, 2019) با عنوان بررسی تأثیر کلاس معکوس بر درگیری تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد که کلاس معکوس باعث درگیری تحصیلی دانش‌آموزان در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری می‌شود. (Liu & Sukavatee, 2019) در بررسی اثرات آموزش مباحثه‌ای در محیط یادگیری معکوس بر مهارت‌های تفکر انتقادی دانش‌آموزان نیز نشان دادند که یافته‌های پژوهشی از اثرات مثبت آموزش مناظره از طریق یک محیط یادگیری معکوس بر مهارت‌های تفکر

تعاملات کلاسی را از حالت یک‌سویه و سنتی به حالت چندوجهی، مشارکتی و مبتنی بر یادگیرنده تبدیل می‌کند (Kaviani et al, 2012; Ropchan & Stutt, 2013). در این مدل، معلم از نقش مسلط انتقال‌دهنده محتوا به نقش تسهیل‌گر و راهنما تبدیل می‌شود و دانش‌آموزان به جای دریافت منفعلانه، در فرآیند یادگیری فعالانه مشارکت دارند. این تحول نقش، فرصت برای تبادل نظر، همکاری گروهی، پرسشگری و حل مسأله را فراهم می‌کند و باعث می‌شود تعاملات کلاسی کیفی‌تر، هدفمندتر و مؤثرتر شوند (Subramaniam & Muniandy, 2019; Sirakaya & Ozdemir, 2018). علاوه بر این، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که کلاس معکوس مهارت‌های تفکر انتقادی و تحلیل عمیق مطالب را ارتقا می‌دهد (Liu & Sukavatee, 2019; Sirakaya & Ozdemir, 2018) و به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا با مشارکت فعال، مسائل تاریخی را از زوایای مختلف بررسی کنند و در نتیجه یادگیری عمیق‌تر و معنادارتر حاصل شود. همزمان، محیط کلاس دوستانه‌تر شده و امکان تمرکز بیشتر و کاهش اضطراب فراهم می‌آید (Chilingaryan & Zvereva, 2017). از سوی دیگر، تحقیقات نشان داده‌اند که روش تدریس معکوس موجب انعطاف‌پذیری یادگیری و شخصی‌سازی فرآیند یادگیری می‌شود (Lawter & Garnjost, 2023; Decman et al, 2025). دانش‌آموزان می‌توانند با سرعت خود مطالب را مرور کنند، ویدئوها و منابع چندرسانه‌ای را بازبینی کنند و در محیط یادگیری گروهی و آنلاین مشارکت داشته باشند که این امر باعث می‌شود یادگیری فعال و خودراهبر تقویت شود. با وجود شواهد قابل توجه در زمینه اثربخشی روش تدریس معکوس، باید توجه داشت که در ایران تاکنون پژوهش‌های کیفی اندکی به بررسی تجارب زیسته معلمان و دانش‌آموزان در استفاده از این روش به‌ویژه در درس تاریخ پرداخته‌اند. در نتیجه، چگونگی تجربه و درک آنان از فضای یادگیری، نحوه فهم و بازسازی مفاهیم تاریخی، شیوه مشارکت و تعامل آموزشی و جریان یادگیری در کلاس‌های تاریخ مبتنی بر

عنوان کلاس معکوس آنلاین در دروس علوم اجتماعی دانشگاه: تأثیر بر تجربه دانشجو و موفقیت تحصیلی نشان داد که اگرچه دانشجویان در ابتدا با مدل کلاس معکوس آشنایی نداشتند، اما انعطاف‌پذیری یادگیری با سرعت شخصی و امکان تماشای مجدد سخنرانی‌های ویدئویی را مورد تقدیر قرار دادند. با وجود نگرانی‌های آنان در مورد انزوای اجتماعی، دانشجویان هیچ اضطراب قابل توجهی در این زمینه ابراز نکردند. این مطالعه همچنین تفاوت‌های آماری معناداری بین دانشجویان دارای تجربه یادگیری ترکیبی و یادگیری آنلاین یافت. معنادارترین پیش‌بین‌کننده نمره امتحانی خوب، مشارکت هفتگی در تالار گفتگوی آنلاین بود که پس از آن فعالیت‌های گروهی مشارکتی هفتگی مانند بحث، ارائه و تفسیر قرار گرفت که برای دانشجویان غیر STEM (علوم انسانی و رفتاری) ضروری هستند.

در بررسی و مرور پیشینه‌های مرتبط با پژوهش حاضر مشخص شد که رویکرد تدریس معکوس ابعاد گوناگونی از یادگیری، انگیزه و تعاملات میان‌فردی را در محیط کلاس تحت تأثیر قرار می‌دهد. پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهند که این روش می‌تواند عزت نفس و اعتماد به نفس دانش‌آموزان را افزایش دهد و آنها را قادر سازد تا در کلاس به صورت فعال مشارکت کنند (Ahmadi, Zarean & Ebrahimpor, 2023; Sheikhipour et al, 2021). افزایش عزت نفس و خودکارآمدی موجب می‌شود دانش‌آموزان احساس کنند نقش مؤثرتری در فرآیند یادگیری دارند و بنابراین مشارکت آنان در فعالیت‌های کلاسی و تعامل با همسالان و معلم افزایش می‌یابد. همچنین، تدریس معکوس خودکارآمدی و انگیزه معلمان و دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهد (Zou, 2020; Mirzaei, 2019). Gomez Carrasco et al., 2019). این افزایش انگیزه نه تنها بر سطح مشارکت، بلکه بر کیفیت یادگیری و درک مفاهیم نیز مؤثر است؛ زیرا دانش‌آموزان با آمادگی پیش از کلاس وارد محیط یادگیری می‌شوند و می‌توانند با تمرکز بیشتر در بحث‌های تحلیلی و گروهی شرکت کنند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که روش تدریس معکوس

از روش تدریس معکوس استفاده می‌کنند. به شیوه نمونه گیری هدفمند 15 نفر از معلمان و 15 نفر از دانش‌آموزانی که تجربه زیسته از روش تدریس معکوس در درس تاریخ را داشته‌اند، انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از ابزارهای مصاحبه نیمه ساختاریافته و مشاهده مستقیم فرایند تدریس و تعاملات کلاسی استفاده شد. همچنین، برای روایی ابزارها از تأیید روایی محتوایی از طریق نظرات متخصصان و صاحب‌نظران حوزه آموزش برای طراحی سؤالات مصاحبه نیمه ساختاریافته و معیارهای مشاهده و روایی همگرا از طریق مقایسه یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های مشابه و برای پایایی از روش پایایی درونی به صورت بازبینی مکرر مصاحبه‌ها و کدگذاری توسط پژوهشگر برای اطمینان از ثبات داده‌ها و روش پایایی بین‌ارزیابان به کمک تحلیل گران دیگر برای تأیید کدگذاری و یافته‌های نهایی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش تحلیل مضمون رایج در تحقیقات کیفی به شرحی که در جدول 1 آورده شده است، استفاده شد.

تدریس معکوس هنوز به‌درستی روشن نشده است. از این رو ایده پژوهش حاضر با هدف واکاوی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از بکارگیری روش تدریس معکوس در درس تاریخ مطرح شد که به دنبال پاسخگویی به سؤال زیر می‌باشد:

چگونه معلمان و دانش‌آموزان تجربه‌ها و درک خود را در درس تاریخ هنگام بکارگیری روش تدریس معکوس بازنمایی و معنا می‌کنند؟

روش شناسی پژوهش

طرح پژوهش حاضر از نظر نوع داده‌ها کیفی، از نظر روش پژوهش، پدیدارشناختی از نوع توصیفی و از نظر هدف کاربردی است؛ چرا که با تمرکز بر کشف تجربه‌ها و ادراکات افراد شرکت‌کننده در پژوهش حاضر به دنبال کاربرد عملی یافته‌ها در بهبود آموزش تاریخ است. جامعه مورد مطالعه در پژوهش حاضر، شامل کلیه معلمان و دانش‌آموزان کلاس‌های درس تاریخ دوره متوسطه دوم شهر کوه‌دشت در سال تحصیلی 1403-1404 است که

جدول 1: جدول تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون

مرحله	توضیحات
1. گزاره‌های کلامی	تبدیل فایل‌های صوتی مصاحبه‌ها به متن، به‌منظور ایجاد یک پایگاه داده قابل تحلیل از گزاره‌های کلامی
2. کدگذاری باز	شناسایی و تخصیص مضامین پایه به گزاره‌های کلامی بدون تمرکز بر روابط بین کدها
3. کدگذاری محوری	شناسایی روابط و الگوها بین کدهای باز و ترکیب آنها برای ایجاد دسته‌های بزرگ تر (مضامین سازمان‌دهنده)
4. کدگذاری انتخابی	انتخاب مضمون‌های اصلی (فراگیر) از بین کدهای محوری و تمرکز بر آنها برای تبیین و تحلیل بیشتر
5. تفسیر و تحلیل مضمون‌ها	بررسی و تفسیر مضمون‌های نهایی شناسایی‌شده، با تمرکز بر ارتباطات و تأثیرات آنها بر رفتارها و تجربیات
6. تهیه گزارش نتایج	مستندسازی یافته‌ها به‌صورت علمی، شامل تجزیه و تحلیل‌های مربوطه و ارائه استنتاجات نهایی

و در ادامه فایل‌های صوتی مصاحبه‌ها به متن تبدیل شد. در جدول 2 اهم گزاره‌های کلامی موجود و مضامین پایه (کدهای باز) در پاسخ هر یک از معلمان و دانش‌آموزان به سؤالات پژوهش مشاهده می‌شود. لازم به ذکر است که در ستون نقش جدول مذکور برای معلمان و دانش‌آموزان شرکت‌کننده به ترتیب از کدهای م 1 تا م 15 و د 1 تا د 15 استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر که با هدف واکاوی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ انجام شد با استفاده از سؤالات مصاحبه نیمه ساختاریافته به صورت هدفمند، دیدگاه‌های 15 نفر از معلمان و 15 نفر از دانش‌آموزان مشارکت‌کننده که از روش تدریس معکوس استفاده می‌کردند به صورت فایل صوتی جمع‌آوری شد

جدول 2. اهم گزاره‌های کلامی و مضامین پایه حاصل از متن مصاحبه‌ها

نقش	گزاره‌های کلامی	مضامین پایه (کدهای باز)
م 1	روش تدریس معکوس باعث ایجاد انگیزه و مشارکت دانش‌آموزان می‌شود. آنها بیشتر از قبل در کلاس فعال هستند و سؤالات بیشتری می‌پرسند. این روش به آنها این امکان را می‌دهد که قبل از ورود به کلاس، با مطالب آشنا شوند و در نتیجه در بحث‌ها و فعالیت‌ها بیشتر شرکت کنند. تعاملات بین معلم و دانش‌آموزان به وضوح بهتر شده است. این روش به ما این امکان را می‌دهد که به جای تدریس یک طرفه، بیشتر به تبادل نظر بپردازیم و نظرات و ایده‌های دانش‌آموزان را بشنویم. درک و یادگیری مفاهیم تاریخی نیز با این روش افزایش یافته است. وقتی دانش‌آموزان قبل از کلاس با موضوع آشنا می‌شوند، در کلاس می‌توانند عمیق‌تر وارد بحث شوند و مفاهیم را بهتر درک کنند.	- افزایش انگیزه - مشارکت بیشتر - فعالیت در کلاس - آشنایی با مطالب قبل از کلاس - بهبود تعاملات - تبادل نظر - افزایش درک و یادگیری
د 1	روش تدریس معکوس خیلی برای من مفید بوده است. من می‌توانم ویدیوها و مطالب را قبل از کلاس ببینم و وقتی وارد کلاس می‌شوم، می‌توانم سؤالاتم را بپرسم و بهتر با همکلاسی‌ها تعامل داشته باشم. این باعث می‌شود که همه ما بهتر یاد بگیریم. با تدریس معکوس، ما بیشتر با همکلاسی‌هایمان صحبت می‌کنیم و نظر همدیگر را می‌شنویم. این روش باعث می‌شود که ما بهتر همدیگر را درک کنیم و در بحث‌های گروهی شرکت کنیم که قبلاً این قدر فعال نبودیم. روش تدریس معکوس به من کمک کرده است که مفاهیم تاریخی را بهتر بفهمم. وقتی به کلاس می‌آیم، دیگر در مورد تاریخ فقط گوش نمی‌دهم، بلکه می‌توانم فعالانه در بحث‌ها شرکت کنم و نظراتم را مطرح کنم.	- مفید بودن روش - مشاهده ویدیوها - سؤال پرسیدن - تعامل بهتر با همکلاسی‌ها - یادگیری بهتر - صحبت با همکلاسی‌ها - شنیدن نظرات - درک بهتر همدیگر - شرکت در بحث‌های گروهی - کمک به فهم بهتر
م 2	روش تدریس معکوس باعث شده است که دانش‌آموزان به یادگیری بیشتری علاقه‌مند شوند. این روش فرصت می‌دهد که قبل از ورود به کلاس، مطالب را بررسی کنند و در کلاس، بحث‌های عمیق‌تری داشته باشند. من متوجه شدم که تعاملات کلاسی افزایش یافته و دانش‌آموزان بیشتر در بحث‌ها مشارکت می‌کنند. همچنین، این روش به ما کمک کرده تا دیدگاه‌ها و نظرات دانش‌آموزان را بهتر بشنویم و به آنها توجه کنیم.	- افزایش علاقه به یادگیری - بررسی مطالب قبل از کلاس - بحث‌های عمیق‌تر - افزایش تعاملات کلاسی - مشارکت بیشتر در بحث‌ها - توجه به نظرات دانش‌آموزان
د 2	با روش تدریس معکوس، من می‌توانم درس‌ها را قبل از کلاس مرور کنم و این باعث می‌شود که وقتی وارد کلاس می‌شوم، آماده‌تر باشم. من احساس می‌کنم که با معلم و همکلاسی‌ها بهتر ارتباط برقرار می‌کنم و نظرات خود را به راحتی بیان می‌کنم. همچنین، می‌توانیم با هم روی مسائل بحث کنیم و بهتر یاد بگیریم.	- مرور درس‌ها قبل از کلاس - آمادگی بیشتر - ارتباط بهتر با معلم و همکلاسی‌ها - بیان نظرات - بحث روی مسائل - یادگیری بهتر
م 3	روش تدریس معکوس به من کمک کرده تا محیط کلاس را پویاتر کنم. این روش به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا در فعالیت‌های گروهی بیشتر شرکت کنند و یادگیری را به یک تجربه جمعی تبدیل کنند. آنها قبل از کلاس با مباحث آشنا می‌شوند و در کلاس می‌توانند روی مسائل تاریخی بحث کنند و تحلیل کنند. این نوع یادگیری به من این امکان را می‌دهد که به عنوان یک تسهیل‌کننده عمل کنم و یادگیری عمیق‌تری را در کلاس ایجاد کنم.	- پویا کردن محیط کلاس - مشارکت در فعالیت‌های گروهی - تبدیل یادگیری به تجربه جمعی - آشنایی با مباحث قبل از کلاس - تحلیل مسائل تاریخی - تسهیل‌گری در یادگیری

د 3	با روش تدریس معکوس، حس می‌کنم که کلاس‌ها خیلی جذاب‌تر شده‌اند. ما می‌توانیم سؤالات خود را قبل از کلاس بپرسیم و معلم به آنها پاسخ می‌دهد. این باعث می‌شود که من به مطالب بیشتری علاقه‌مند شوم و سؤالات بیشتری در کلاس مطرح کنم. همچنین، تعامل ما با یکدیگر بیشتر شده و می‌توانیم به راحتی از هم یاد بگیریم و از تجارب هم استفاده کنیم.	- جذاب‌تر شدن کلاس‌ها - پرسش سؤالات قبل از کلاس - افزایش علاقه به مطالب - مطرح کردن سؤالات بیشتر در کلاس - تعامل بیشتر با همکلاسی‌ها - یادگیری از تجربیات یکدیگر
م 4	با استفاده از روش تدریس معکوس، من متوجه شدم که دانش‌آموزان نسبت به موضوعات تاریخی احساس مسئولیت بیشتری دارند. آنها قبل از کلاس منابع را بررسی می‌کنند و این احساس مسئولیت به آنها کمک می‌کند که در کلاس فعال‌تر باشند. من همچنین شاهد بودم که دانش‌آموزان بیشتر از هم کمک می‌گیرند و در پروژه‌های گروهی بهتر همکاری می‌کنند. این تعاملات باعث تقویت روحیه کار تیمی در کلاس شده است.	- احساس مسئولیت بیشتر - بررسی منابع قبل از کلاس - فعالیت بیشتر در کلاس - کمک به یکدیگر - همکاری در پروژه‌های گروهی - تقویت روحیه کار تیمی
د 4	روش تدریس معکوس برای من یک تغییر بزرگ بوده است. من می‌توانم پیش‌خوانی کنم و از معلم بخواهم که درباره سؤالاتم بیشتر توضیح دهد. این باعث شده است که حس کنم در یادگیری خودم کنترل بیشتری دارم. همچنین، ما بیشتر با یکدیگر در گروه‌ها کار می‌کنیم و ایده‌هایمان را به اشتراک می‌گذاریم. این روش به من کمک کرده تا به یادگیری خود اهمیت بیشتری بدهم.	- تغییر بزرگ در یادگیری - پیش‌خوانی مطالب - درخواست توضیحات بیشتر - احساس کنترل در یادگیری - کار گروهی بیشتر - اشتراک‌گذاری ایده‌ها - اهمیت بیشتر به یادگیری
م 5	استفاده از روش تدریس معکوس به من این امکان را داده که با دانش‌آموزان در سطح عمیق‌تری ارتباط برقرار کنم. این روش باعث می‌شود که آنها درک بهتری از مباحث تاریخی پیدا کنند و توانایی تفکر انتقادی‌شان را تقویت کنند. همچنین، وقتی دانش‌آموزان قبل از کلاس با مطالب آشنا می‌شوند، من می‌توانم وقت بیشتری را به بحث و بررسی عمیق‌تری اختصاص دهم.	- ارتباط عمیق‌تر با دانش‌آموزان - درک بهتر مباحث تاریخی - تقویت تفکر انتقادی - اختصاص وقت بیشتر به بحث‌های عمیق
د 5	من به شدت از روش تدریس معکوس لذت می‌برم. وقتی قبل از کلاس مطالب را می‌بینم، می‌توانم با اعتماد به نفس بیشتری در کلاس صحبت کنم و نظراتم را بیان کنم. این روش به ما این امکان را می‌دهد که سؤالات بیشتری بپرسیم و در مورد موضوعات تاریخی عمیق‌تر فکر کنیم. همچنین، حس می‌کنم که در این فرایند یادگیری، نقش فعالی دارم.	- لذت بردن از روش - اعتماد به نفس بیشتر در صحبت کردن - بیان نظرات - پرسش سؤالات بیشتر - تفکر عمیق‌تر در مورد موضوعات تاریخی - احساس نقش فعال در یادگیری
م 6	روش تدریس معکوس به من کمک کرده است تا بتوانم نیازهای یادگیری هر دانش‌آموز را بهتر درک کنم. با توجه به این که آنها مطالب را قبل از کلاس مطالعه می‌کنند، من می‌توانم به مسائل خاصی که نیاز به توجه بیشتری دارند، رسیدگی کنم. این رویکرد همچنین موجب شده تا مباحث را به شکل جذاب‌تری ارائه دهم و فعالیت‌های خلاقانه‌تری را در کلاس پیاده‌سازی کنم.	- درک نیازهای یادگیری - توجه به مسائل خاص - ارائه جذاب مباحث - پیاده‌سازی فعالیت‌های خلاقانه
د 6	با استفاده از روش تدریس معکوس، من احساس می‌کنم که در یادگیری خودم مسئولیت بیشتری دارم. من می‌توانم پیش از کلاس مطالب را مرور کنم و این به من اجازه می‌دهد که در کلاس بهتر مشارکت کنم. همچنین، من از کار در گروه‌ها لذت می‌برم و می‌توانیم با هم همکاری کنیم تا مفاهیم	- احساس مسئولیت در یادگیری - مرور مطالب قبل از کلاس - مشارکت بهتر در کلاس - لذت از کار گروهی

	را بهتر درک کنیم و سؤالات یکدیگر را پاسخ دهیم.	- همکاری برای درک بهتر مفاهیم
م 7	روش تدریس معکوس به من اجازه داده است که زمان کلاس را بیشتر به تمرین‌های عملی و بحث‌های گروهی اختصاص دهم. این روش باعث می‌شود که دانش‌آموزان مطالب را از زوایای مختلف بررسی کنند و در بحث‌ها فعالانه مشارکت داشته باشند. همچنین، این رویکرد به من فرصت داده که نقش راهنما را در کلاس ایفا کنم و دانش‌آموزان را به خودآموزی و بررسی عمیق‌تر تشویق کنم.	- تمرکز بر تمرین‌های عملی - بحث‌های گروهی بیشتر - بررسی مطالب از زوایای مختلف - مشارکت فعالانه - نقش راهنما برای معلم - تشویق به خودآموزی و بررسی عمیق‌تر
د 7	روش تدریس معکوس به من کمک کرده است که مفاهیم را بهتر بفهمم. وقتی قبل از کلاس مطالب را مطالعه می‌کنم، آماده‌تر هستم و می‌توانم با دیگران در مورد آنچه یاد گرفتم صحبت کنم. من همچنین احساس می‌کنم که با این روش بیشتر با همکلاسی‌ها ارتباط دارم و به راحتی نظراتم را بیان می‌کنم. این تعاملات باعث شده که کلاس‌ها برای من جذاب‌تر و موثرتر شوند.	- درک بهتر مفاهیم - آمادگی قبل از کلاس - توانایی صحبت درباره آموخته‌ها - ارتباط بیشتر با همکلاسی‌ها - بیان راحت نظرات - جذاب‌تر و موثرتر شدن کلاس‌ها
م 8	روش تدریس معکوس به من این امکان را داده که به جای ارائه مداوم مطالب، بر هدایت دانش‌آموزان به سوی خودآموزی تمرکز کنم. این تغییر باعث شده که دانش‌آموزان خودشان در جستجوی اطلاعات باشند و با انگیزه بیشتری در کلاس مشارکت کنند. همچنین، من می‌توانم وقت بیشتری را به راهنمایی فردی اختصاص دهم تا هر دانش‌آموز به شکل مؤثرتری یاد بگیرد.	- تمرکز بر هدایت به سوی خودآموزی - افزایش انگیزه دانش‌آموزان - مشارکت بیشتر در کلاس - راهنمایی فردی - یادگیری مؤثرتر
د 8	با روش تدریس معکوس، من می‌توانم زمان بیشتری را برای بررسی منابع مختلف صرف کنم و به سؤالاتم پیش از کلاس پاسخ پیدا کنم. این روش به من اجازه داده است که در کلاس، به جای گوش دادن منفعل، نظراتم را ارائه دهم و با معلم و همکلاسی‌هایم تعامل بیشتری داشته باشم. این تعاملات باعث شده که احساس کنم در یادگیری مشارکت دارم.	- بررسی منابع بیشتر - یافتن پاسخ سؤالات قبل از کلاس - ارائه نظرات در کلاس - تعامل بیشتر با معلم و همکلاسی‌ها - مشارکت فعال در یادگیری
م 9	روش تدریس معکوس این فرصت را فراهم کرده که دانش‌آموزان به شکل عمیق‌تری درگیر فرآیند یادگیری شوند. من متوجه شدم که دانش‌آموزان پس از مطالعه اولیه، با سؤالات خاصی به کلاس می‌آیند که به بحث‌های پربارتر منجر می‌شود. همچنین، این روش به من اجازه می‌دهد که به جای تدریس مستقیم، دانش‌آموزان را در بحث و تحلیل مباحث تاریخی راهنمایی کنم.	- درگیری عمیق‌تر در یادگیری - آمادگی با سؤالات خاص - بحث‌های پربارتر - تمرکز بر راهنمایی در بحث و تحلیل - کاهش تدریس مستقیم
د 9	با روش تدریس معکوس، من می‌توانم به جای یادگیری سطحی، به عمق مطالب بپردازم. وقتی قبل از کلاس منابع را مطالعه می‌کنم، سؤالات بیشتری در ذهنم ایجاد می‌شود که می‌توانم در کلاس بپرسم. این رویکرد همچنین باعث شده که به مباحث تاریخی علاقه بیشتری پیدا کنم و در بحث‌های گروهی فعال‌تر شرکت کنم.	- پرداختن به عمق مطالب - ایجاد سؤالات جدید قبل از کلاس - فرصت برای پرسیدن سؤالات - علاقه بیشتر به مباحث تاریخی - شرکت فعال‌تر در بحث‌های گروهی
م 10	روش تدریس معکوس به من کمک کرده است تا دانش‌آموزان را به پژوهش و یادگیری مستقل تشویق کنم. آنها بیشتر به جستجوی اطلاعات می‌پردازند و در کلاس سؤالات متنوع‌تری مطرح می‌کنند. همچنین، این رویکرد موجب شده که کلاس به محیطی پویا و مشارکتی تبدیل شود و من فرصت بیشتری برای نظارت بر یادگیری فردی هر دانش‌آموز داشته باشم.	- تشویق به پژوهش و یادگیری مستقل - جستجوی اطلاعات بیشتر - سؤالات متنوع در کلاس - محیط پویا و مشارکتی - نظارت بیشتر بر یادگیری فردی

د 10	روش تدریس معکوس باعث شده که من در یادگیری خود احساس استقلال کنم. وقتی قبل از کلاس، مطالب را مطالعه می‌کنم، می‌توانم در کلاس با معلم و همکلاسی‌ها در مورد نکات پیچیده صحبت کنم. همچنین، این روش به من فرصت داده تا مهارت‌های تحلیلی‌ام را تقویت کنم و با دیدگاه‌های دیگران بهتر آشنا شوم.	- احساس استقلال در یادگیری - بحث در مورد نکات پیچیده - تقویت مهارت‌های تحلیلی - آشنایی با دیدگاه‌های دیگران
م 11	روش تدریس معکوس باعث شده که دانش‌آموزان با آمادگی بیشتری به کلاس بیایند و در بحث‌ها مشارکت بیشتری داشته باشند. این روش به من فرصت می‌دهد که در کلاس بیشتر به پرسش‌های آنها پاسخ دهم و به رفع ابهام‌هایشان بپردازم. همچنین، مشاهده کرده‌ام که این روش باعث تعامل بیشتر بین دانش‌آموزان شده است و آنها به طور گروهی مسائل را بررسی می‌کنند.	- آمادگی بیشتر دانش‌آموزان برای کلاس - مشارکت بیشتر در بحث‌ها - پاسخ به پرسش‌های دانش‌آموزان - رفع ابهام - تعامل بیشتر بین دانش‌آموزان - بررسی گروهی مسائل
د 11	روش تدریس معکوس به من کمک کرده که با آگاهی بیشتر وارد کلاس شوم و سؤالات خود را در مورد مطالب مطرح کنم. این روش باعث شده است که با دیگر دانش‌آموزان ارتباط بیشتری داشته باشم و در بحث‌های گروهی شرکت کنم. من احساس می‌کنم که با این روش بهتر می‌توانم مفاهیم را درک کنم و از نظرات دیگران استفاده کنم.	- آگاهی بیشتر قبل از کلاس - مطرح کردن سؤالات در کلاس - ارتباط بیشتر با دیگر دانش‌آموزان - شرکت در بحث‌های گروهی - درک بهتر مفاهیم - استفاده از نظرات دیگران
م 12	با روش تدریس معکوس، دانش‌آموزان به طور فعال‌تر در فرآیند یادگیری شرکت می‌کنند. آنها قبل از کلاس به مطالعه می‌پردازند و در کلاس سؤالاتی مطرح می‌کنند که نشان می‌دهد عمیق‌تر به موضوعات فکر کرده‌اند. این روش همچنین به من امکان می‌دهد که زمان بیشتری را به فعالیت‌های گروهی و بحث‌های سازنده اختصاص دهم.	- مشارکت فعال‌تر در یادگیری - مطالعه قبل از کلاس - سؤالات عمیق‌تر - اختصاص زمان به فعالیت‌های گروهی - بحث‌های سازنده در کلاس
د 12	روش تدریس معکوس به من کمک کرده که قبل از کلاس مطالب را مطالعه کنم و آماده‌تر به کلاس بیایم. در کلاس می‌توانم با معلم و همکلاسی‌هایم در مورد موضوعات پیچیده‌تر صحبت کنم و دیدگاه‌های مختلفی را بشنوم. همچنین، این روش به من کمک کرده که اعتماد به نفس بیشتری در بیان نظراتم پیدا کنم.	- مطالعه و آمادگی قبل از کلاس - بحث در مورد موضوعات پیچیده - شنیدن دیدگاه‌های مختلف - افزایش اعتماد به نفس در بیان نظرات
م 13	روش تدریس معکوس به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا در یادگیری خود مسئولیت بیشتری داشته باشند. آنها از پیش مطالب را مرور می‌کنند و با سؤالات خاص به کلاس می‌آیند. این تغییر باعث شده است که زمان کلاس بیشتر به بررسی و تحلیل مطالب اختصاص یابد و من می‌توانم با توجه به نیازهای هر دانش‌آموز به آنها کمک کنم.	- مسئولیت‌پذیری بیشتر دانش‌آموزان - مرور مطالب پیش از کلاس - سؤالات خاص در کلاس - تمرکز بر تحلیل مطالب - کمک به نیازهای فردی دانش‌آموزان
د 13	این روش به من کمک کرده تا با آمادگی بیشتری به کلاس بیایم و سؤالات خود را در مورد مباحث درس تاریخ مطرح کنم. همچنین، من فرصت پیدا کرده‌ام که در کلاس به بحث‌های عمیق‌تر وارد شوم و به حل مسائل پیچیده کمک کنم. این رویکرد باعث شده که احساس کنم در یادگیری نقش فعالی دارم.	- آمادگی بیشتر قبل از کلاس - مطرح کردن سؤالات در مورد مباحث - ورود به بحث‌های عمیق‌تر - کمک به حل مسائل پیچیده - نقش فعال در یادگیری
م 14	روش تدریس معکوس باعث شده که دانش‌آموزان بیشتر در کلاس مشارکت کنند و با اعتماد به نفس بالاتری صحبت کنند. آنها قبل از کلاس مطالب را می‌خوانند و برای بحث در کلاس آماده هستند. این موضوع فضای کلاس را	- افزایش مشارکت در کلاس - تقویت اعتماد به نفس - مطالعه پیش از کلاس

	بازتر کرده و به من اجازه می‌دهد به جای توضیح اولیه، بیشتر روی تحلیل و رفع ابهام تمرکز کنم.	- فضای بازتر در کلاس - تمرکز بر تحلیل و رفع ابهام
د 14	روش تدریس معکوس باعث شده که قبل از کلاس مطالب را مرور کنم و با سؤالات دقیق‌تری به کلاس بیایم. این روش به من کمک کرده تا در بحث‌های گروهی مشارکت فعال‌تری داشته باشم و درک عمیق‌تری از موضوعات پیدا کنم. همچنین، احساس می‌کنم بهتر می‌توانم ایده‌هایم را بیان کنم و از دیدگاه‌های دیگران یاد بگیرم.	- مرور مطالب قبل از کلاس - طرح سؤالات دقیق‌تر - مشارکت فعال در بحث‌های گروهی - درک عمیق‌تر از موضوعات - بیان ایده‌ها و یادگیری از دیدگاه‌های دیگران
م 15	روش تدریس معکوس به من امکان داده تا بیشتر به مشاهده و هدایت بحث‌های کلاسی بپردازم. دانش‌آموزان با داشتن پیش‌زمینه وارد کلاس می‌شوند و این باعث می‌شود که زمان بیشتری را به فعالیت‌های عملی و تمرینات کاربردی اختصاص دهیم. همچنین، مشاهده کرده‌ام که این روش حس کنجکاوی و پرسشگری آنها را تقویت کرده است.	- مشاهده و هدایت بحث‌های کلاسی - پیش‌زمینه دانش‌آموزان قبل از کلاس - تمرکز بر فعالیت‌های عملی و کاربردی - تقویت حس کنجکاوی و پرسشگری
د 15	با روش تدریس معکوس، من می‌توانم قبل از کلاس خودم مطالب را بررسی کنم و با آمادگی بیشتری وارد کلاس شوم. این روش به من کمک کرده تا در کلاس بیشتر سؤال بپرسم و فعال‌تر در حل مسائل پیچیده شرکت کنم. همچنین، احساس می‌کنم درک بهتری از مطالب دارم چون فرصت دارم که خودم آنها را کشف کنم.	- بررسی مطالب قبل از کلاس - آمادگی بیشتر در کلاس - افزایش تعداد سؤالات - مشارکت فعال در حل مسائل پیچیده - درک بهتر و کشف مطالب

پایه نزدیک به هم، مضامین سازمان دهنده (کدهای محوری) و از ترکیب و ادغام مضامین سازمان دهنده نزدیک به هم، مضامین فراگیر (کدهای انتخابی) مربوط به تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ استخراج شد که در جدول 3 نمایش داده شده است.

همان طور که در جدول 2 مشاهده می‌شود، در ارتباط با تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ، مضامین پایه (کدهای باز) زیادی در متن مصاحبه با معلمان و دانش‌آموزان مشارکت کننده در پژوهش حاضر شناسایی شد. حال با توجه به نتایج فراوانی مضامین پایه شناسایی شده، از ترکیب و ادغام مضامین

جدول 3. مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر مربوط به تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ

نقش	مضامین پایه	مضامین سازماندهنده	مضامین فراگیر
م 1، م 2، م 8	افزایش انگیزه، مشارکت بیشتر، افزایش علاقه به یادگیری، افزایش انگیزه دانش‌آموزان، افزایش مشارکت در کلاس	افزایش انگیزه و مشارکت	
م 4، م 6، م 10	محیط پویا و مشارکتی، فعالیت بیشتر در کلاس، فعالیت‌های عملی و کاربردی	محیط پویا و مشارکتی	یادگیری پویا و انگیزشی
م 5، م 11	یادگیری مؤثرتر، ارتباط عمیق‌تر با دانش‌آموزان، درک بهتر مباحث تاریخی، اختصاص وقت بیشتر به بحث‌های عمیق	تمرکز بر یادگیری مؤثر	
م 1، م 4، م 7	بهبود تعاملات، تبادل نظر، تعامل بیشتر بین دانش‌آموزان، همکاری در پروژه‌های گروهی، کمک به یکدیگر	تعاملات و همکاری در یادگیری	
	مشارکت در فعالیت‌های گروهی، بحث‌های		یادگیری تعاملی و مسئولانه

	مشارکت در فعالیتهای گروهی	گروهی بیشتر، اختصاص زمان به فعالیتهای گروهی	م 4، م 8
	مسئولیت‌پذیری بیشتر دانش‌آموزان	مسئولیت‌پذیری بیشتر دانش‌آموزان، آمادگی بیشتر دانش‌آموزان برای کلاس	م 12، م 13
یادگیری عمیق و هدفمند	آشنایی با مطالب قبل از کلاس	آشنایی با مطالب قبل از کلاس، بررسی مطالب قبل از کلاس، مطالعه قبل از کلاس، پیش‌زمینه دانش‌آموزان قبل از کلاس	م 1، م 2، م 12
	تحلیل و بحث‌های عمیق	تحلیل مسائل تاریخی، بحث‌های عمیق‌تر، بحث‌های پربارتر، سوالات عمیق‌تر، تمرکز بر تحلیل و رفع ابهام	م 3، م 9، م 11
	توجه به نیازهای یادگیری	درک نیازهای یادگیری، کمک به نیازهای فردی دانش‌آموزان، توجه به مسائل خاص	م 6، م 7
یادگیری خودراهبر و انتقادی	تقویت تفکر انتقادی	تقویت تفکر انتقادی، سوالات متنوع در کلاس	م 5، م 10
	تشویق به یادگیری مستقل و خودآموزی	تشویق به پژوهش و یادگیری مستقل، تشویق به خودآموزی و بررسی عمیق‌تر، افزایش حس کنجکاوی و پرسشگری	م 10، م 11
	تسهیل‌گری در یادگیری	تسهیل‌گری در یادگیری، نقش راهنما برای معلم، راهنمایی فردی، تمرکز بر هدایت به سوی خودآموزی	م 3، م 6، م 8
آمادگی پیشین برای یادگیری فعال و عمیق	آمادگی و پیش‌خوانی مطالب قبل از کلاس	مرور مطالب قبل از کلاس، پیش‌خوانی مطالب، بررسی مطالب قبل از کلاس، مطالعه و آمادگی قبل از کلاس	د 2، د 4، د 6، د 8، د 12، د 15
	آمادگی و آماده‌سازی ذهنی برای یادگیری	آمادگی بیشتر، آمادگی بیشتر در کلاس	د 2، د 6، د 7، د 15
یادگیری تعاملی و مشارکتی	تعاملات اجتماعی و گروهی	تعامل بهتر با همکلاسی‌ها، ارتباط بیشتر با همکلاسی‌ها، تعامل بیشتر با همکلاسی‌ها	د 1، د 2، د 3، د 7، د 8
	کار گروهی و همکاری در یادگیری	کار گروهی بیشتر، همکاری برای درک بهتر مفاهیم، لذت از کار گروهی، مشارکت فعال در بحث‌های گروهی	د 4، د 6، د 7، د 8، د 14
	مشارکت و فعالیتهای گروهی در یادگیری	مشارکت فعال در یادگیری، مشارکت بیشتر در کلاس، مشارکت فعال در بحث‌های گروهی، مشارکت فعال در حل مسائل پیچیده	د 6، د 7، د 8، د 9، د 12، د 15
	اشتراک‌گذاری دانش و همکاری در حل مسائل	اشتراک‌گذاری ایده‌ها، یادگیری از تجربیات یکدیگر، کمک به فهم بهتر، کمک به حل مسائل پیچیده	د 3، د 4، د 13، د 1

تفکر تحلیلی و پژوهش‌محور	پرسشگری و جستجو برای فهم عمیق‌تر مطالب	سؤالات بیشتر، مطرح کردن سؤالات بیشتر در کلاس، پرسش سؤالات بیشتر	3، 5، 6، 9، 15
	پرسش‌های دقیق و تحلیل عمیق‌تر مطالب	سؤالات خاص، طرح سؤالات دقیق‌تر، پرسش سؤالات قبل از کلاس، ایجاد سؤالات جدید قبل از کلاس، فرصت برای پرسیدن سؤالات	2، 3، 9، 15
	تفکر انتقادی و تحلیل عمیق مطالب	تفکر عمیق‌تر در مورد موضوعات تاریخی، بحث در مورد نکات پیچیده، پرداختن به عمق مطالب	5، 9، 10
	تحلیل و نقد مطالب از دیدگاه‌های مختلف	درک عمیق‌تر از موضوعات، آشنایی با دیدگاه‌های دیگران، تمرکز بر تحلیل مطالب	4، 10، 14
ارتباط مؤثر و تبادل دیدگاه‌ها	ابراز نظر و مشارکت در بحث‌های کلاسی	بیان نظرات، ارائه نظرات در کلاس، بیان نظرات، بیان راحت نظرات	2، 5، 7، 8، 11
	پذیرش و استفاده از دیدگاه‌های مختلف	شناخت بیشتر از دیدگاه‌های دیگران، شنیدن دیدگاه‌های مختلف، استفاده از نظرات دیگران	10، 11، 12
	تقویت مهارت‌های ارتباطی و تحلیلی	اعتماد به نفس بیشتر در صحبت کردن، تقویت مهارت‌های تحلیلی، توانایی صحبت درباره آموخته‌ها	5، 10، 7
یادگیری فعال، مسئولیت‌پذیر و معنادار	جذابیت و انگیزه در فرآیند یادگیری	جذاب‌تر و موثرتر شدن کلاس‌ها، افزایش علاقه به مطالب، جذاب‌تر شدن کلاس‌ها، لذت بردن از روش	3، 7، 9، 5
	درک عمیق‌تر و بهبود فرایند یادگیری	یادگیری بهتر، درک بهتر همدیگر، درک بهتر مفاهیم، درک بهتر و کشف مطالب	1، 2، 4، 7، 9، 11
	مسئولیت‌پذیری و نقش فعال در فرایند یادگیری	احساس مسئولیت در یادگیری، نقش فعال در یادگیری، احساس نقش فعال در یادگیری، کمک به حل مسائل پیچیده	6، 13، 15
	بحث و تحلیل گروهی مطالب پیچیده	بحث روی مسائل، بحث در مورد موضوعات پیچیده، ورود به بحث‌های عمیق‌تر، بحث‌های گروهی	2، 5، 3، 9

گزاره‌های کلامی مشارکت‌کنندگان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بر اساس این فرایند، درک و تجربه مشارکت‌کنندگان از اجرای روش تدریس معکوس در قالب 9 مضمون فراگیر و ۲۹ مضمون سازمان‌دهنده

در پاسخ به سؤال پژوهش حاضر که در واقع بیانگر تبیین تعریف عملیاتی متغیر تدریس معکوس در درس تاریخ است، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها با معلمان و دانش‌آموزان از طریق فرایند نظام‌مند کدگذاری و تحلیل

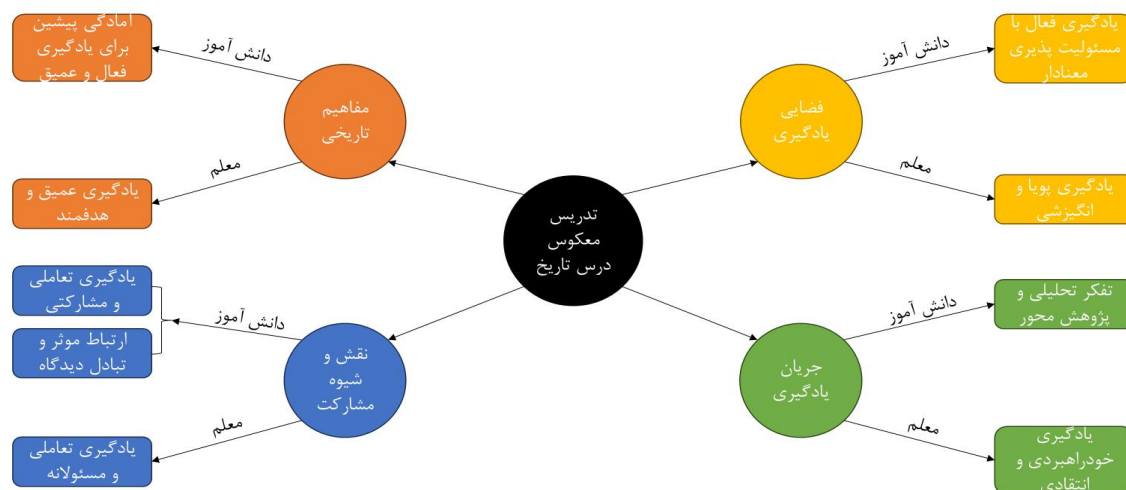
برآمده از مضامین پایه) شناسایی و استخراج شد. حال نتایج پژوهش حاضر مبتنی بر مضامین فراگیر، مطابق با آنچه در جدول 3 نمایش داده شده، به شرح زیر بیان می‌شود:

مضمون فراگیر «یادگیری پویا و انگیزشی» چگونگی تجربه معلمان و مضمون فراگیر «یادگیری فعال، مسئولیت‌پذیر و معنادار» چگونگی تجربه دانش‌آموزان از فضای یادگیری در کلاس تاریخ با استفاده از روش تدریس معکوس را نشان می‌دهد. معلمان تجربه کرده‌اند که کلاس‌های تدریس معکوس محیطی پویا و جذاب ایجاد می‌کنند؛ دانش‌آموزان به جای حالت منفعل، با انگیزه و فعال درگیر یادگیری می‌شوند و محیط کلاس با تعاملات مثبت و انرژی یادگیری مشخص می‌شود. همچنین دانش‌آموزان تجربه کرده‌اند که فضای کلاس تدریس معکوس آنها را به مشارکت فعال، مسئولیت‌پذیری در یادگیری و درگیر شدن در فعالیت‌های معنادار ترغیب می‌کند. یادگیری محدود به دریافت اطلاعات نیست و هر دانش‌آموز نقشی فعال در جریان کلاس ایفا می‌کند که انگیزه و علاقه به یادگیری را افزایش می‌دهد. مضمون فراگیر «یادگیری عمیق و هدفمند» چگونگی تجربه معلمان و مضمون فراگیر «آمادگی پیشین برای یادگیری فعال و عمیق» چگونگی تجربه دانش‌آموزان از مفاهیم تاریخی در کلاس تاریخ با استفاده از روش تدریس معکوس را نشان می‌دهد. تدریس معکوس باعث می‌شود معلمان مفاهیم تاریخی را به شکل تحلیلی و هدفمند ارائه دهند و دانش‌آموزان با پیش‌آمادگی و مرور مطالب قبل از کلاس، مفاهیم را از زوایای مختلف درک کنند. این رویکرد، یادگیری سطحی را کاهش داده و تمرکز بر فهم عمیق و کاربرد مفاهیم تاریخی را افزایش می‌دهد. همچنین دانش‌آموزان با مطالعه و مرور مطالب قبل از کلاس، پیش‌آمادگی لازم را برای یادگیری فعال و عمیق کسب می‌کنند. این آمادگی باعث می‌شود آنها بتوانند مفاهیم تاریخی را از زوایای مختلف تحلیل کرده و در بحث‌ها و فعالیت‌های کلاسی با درک بهتر مشارکت نمایند که یادگیری سطحی را کاهش

داده و فهم عمیق را ارتقا می‌دهد. مضمون فراگیر «یادگیری تعاملی و مسئولانه» چگونگی نقش و شیوه مشارکت معلمان و مضامین فراگیر «یادگیری تعاملی و مشارکتی؛ ارتباط مؤثر و تبادل دیدگاه‌ها» چگونگی نقش و شیوه مشارکت دانش‌آموزان هنگام اجرای روش تدریس معکوس در کلاس تاریخ را نشان می‌دهد. معلمان به عنوان تسهیل‌گر و راهنمای یادگیری عمل می‌کنند و دانش‌آموزان نقش فعال در بحث‌ها و حل مسائل گروهی پیدا می‌کنند. این تعامل دوسویه مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و مشارکت گروهی و تبادل دانش در محیط کلاس به شکل ملموس دیده می‌شود. همچنین دانش‌آموزان بیان می‌کنند که فعالیت‌های گروهی، بحث‌های کلاسی و تعامل با هم‌کلاسی‌ها و معلم، تجربه یادگیری را مشارکتی و تعاملی می‌سازد. اشتراک‌گذاری ایده‌ها، ارائه دیدگاه‌های متفاوت و همکاری در حل مسائل تاریخی، مهارت‌های ارتباطی و توانایی کار گروهی آنها را تقویت می‌کند و تجربه یادگیری را عمیق‌تر و متنوع‌تر می‌کند. مضمون فراگیر «یادگیری خودراهبر و انتقادی» چگونگی تجربه و درک معلمان و مضمون «تفکر تحلیلی و پژوهش‌محور» چگونگی تجربه و درک دانش‌آموزان از جریان یادگیری هنگام اجرای روش تدریس معکوس در کلاس تاریخ را نشان می‌دهد. معلمان مشاهده کرده‌اند که تدریس معکوس جریان یادگیری را به شکل فعال و خودراهبر برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند؛ دانش‌آموزان با تمرین پرسشگری، تحلیل مسائل و ارزیابی رویدادهای تاریخی، مهارت‌های تفکر انتقادی و خودراهبری در یادگیری را پرورش می‌دهند و جریان یادگیری را مدیریت می‌کنند. همچنین دانش‌آموزان تجربه می‌کنند که جریان یادگیری در کلاس معکوس فعال، پویا و پژوهش‌محور است. آنها با طرح پرسش‌های دقیق، تحلیل مسائل تاریخی و انجام پژوهش مستقل، مهارت‌های تفکر انتقادی و خودراهبری خود را تقویت می‌کنند. جریان یادگیری دیگر خطی نیست و دانش‌آموزان می‌آموزند چگونه فرایند یادگیری خود را مدیریت و به شکل فعال درک کنند. در پایان این

تجربه زیسته معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ مطابق شکل 1 ترسیم شده است.

بخش و به‌منظور جمع‌بندی و تبیین ارتباط میان مضامین فراگیر و حوزه‌های مورد توجه، مدل مفهومی

شکل 1: مدل مفهومی تجربه زیسته معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ

فعال و مسئولیت‌پذیر و معنادار بود که این مضامین در مجموع بازتاب‌دهنده چگونگی تجربه و ادراک مشارکت‌کنندگان از فضای یادگیری در کلاس‌های مبتنی بر تدریس معکوس است.

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه چگونگی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از فضای یادگیری در کلاس تاریخ با استفاده از روش تدریس معکوس، بیان می‌شود که روش تدریس معکوس تجربه‌ای پویا، انگیزشی و فعال برای هر دو گروه معلمان و دانش‌آموزان فراهم کرده است. از منظر معلمان، تدریس معکوس سبب دگرگونی نقش آنان از انتقال‌دهنده محتوا به تسهیل‌گر و طراح موقعیت‌های یادگیری شده است. آنان با بهره‌گیری از فعالیت‌های گروهی، گفتگوهای هدایت‌شده و بازخوردهای پیوسته، محیطی تعامل‌محور و یادگیرنده‌محور ایجاد کرده‌اند. این فضا موجب افزایش انگیزه، تمرکز و علاقه دانش‌آموزان به درس تاریخ شده و آنان را از حالت منفعل به مشارکت‌کنندگان فعال در جریان یادگیری تبدیل کرده است. از دیدگاه

بحث و نتیجه‌گیری

در راستای پاسخ به سؤال پژوهش حاضر که با هدف واکاوی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از تدریس معکوس در درس تاریخ انجام شد، ابتدا گزاره‌های کلامی حاصل از متن مصاحبه‌ها بر اساس هدف پژوهش شناسایی شد. سپس به گزاره‌های کلامی، کدهای باز تحت عنوان مضامین پایه تخصیص داده شد. در ادامه با شناسایی روابط بین کدهای باز و ترکیب آنها با هم کدهای محوری با عنوان کلی مضامین سازمان‌دهنده (مضامین فرعی) استخراج شد و در آخر با تمرکز بر کدهای محوری و بر اساس ارتباط بین آنها، کدهای انتخابی تحت عنوان مضامین فراگیر (مضامین اصلی) بدست آمد. از دیدگاه معلمان، مضامین اصلی شامل یادگیری پویا و انگیزشی، یادگیری تعاملی و مسئولانه، یادگیری عمیق و هدفمند، یادگیری خودراهبر و انتقادی و از دیدگاه دانش‌آموزان، مضامین اصلی شامل آمادگی پیشین برای یادگیری فعال و عمیق، یادگیری تعاملی و مشارکتی، تفکر تحلیلی و پژوهش‌محور، ارتباط مؤثر و تبادل دیدگاه‌ها، یادگیری

روابط علی، زمینه‌های اجتماعی و پیامدهای تاریخی تأکید می‌شود. در این رویکرد، معلمان نقش خود را از گوینده به تسهیل‌گر تفکر تاریخی تغییر داده‌اند و کلاس را بر محور پرسشگری، نقد و تحلیل تاریخی سازمان داده‌اند. از منظر دانش‌آموزان، مطالعه پیش از کلاس و آمادگی ذهنی باعث شده مفاهیم تاریخی را عمیق‌تر درک کنند و توانایی تحلیل و پرسشگری آنان افزایش یابد. آنان تاریخ را نه مجموعه‌ای از رویدادهای حفظی، بلکه عرصه‌ای برای اندیشه، پرسش و تفسیر می‌دانند. در این فضا، ارتباط میان گذشته و حال برای آنان معنا می‌یابد و یادگیری تاریخ به فرآیندی فعال، تأملی و معنادار تبدیل می‌شود. در مجموع، تدریس معکوس موجب می‌شود که شناخت تاریخی از سطح دانش به سطح فهم و تأمل ارتقا یابد؛ یعنی دانش‌آموزان با تحلیل انتقادی، مفاهیم را درونی کرده و تفکر تاریخی خود را پرورش دهند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش Ahmadi, Zarean & Ebrahimpor (2023) که بیان می‌کنند تدریس معکوس عزت نفس و خودکارآمدی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد؛ Sadat Mousavi & Tohidi (2022) و Sheikhipour et al (2021) که بیان می‌کنند کلاس معکوس موجب مشارکت فعال و درک عمیق‌تر مفاهیم می‌شود؛ Mirzaei Matin et al (2020) و Kaviani et al (2015) که اثرات مثبت این روش بر راهبردهای انگیزشی، خودتنظیمی و یادگیری مؤثر را تأیید کرده‌اند؛ Decman et al (2025) که انعطاف‌پذیری یادگیری با سرعت شخصی و امکان مرور مجدد مطالب را به عنوان عوامل کلیدی در ارتقای فهم و یادگیری معرفی کرده‌اند؛ Zou (2020) و Mirzaei (2019) که افزایش انگیزه، اعتماد به نفس و کاهش موانع یادگیری را تأیید می‌کنند، همسو است که در واقع همه این عوامل تجربه یادگیری مفاهیم تاریخی را عمیق‌تر و اثربخش‌تر می‌سازند.

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر پیرامون چگونگی نقش و شیوه مشارکت معلمان و دانش‌آموزان هنگام اجرای روش تدریس معکوس در کلاس تاریخ، بیان می‌شود که تدریس معکوس موجب تحول در نقش‌های

دانش‌آموزان، کلاس‌های تدریس معکوس به محیطی برای یادگیری فعال، مسئولانه و معنادار تبدیل شده است. آنان با آمادگی ذهنی و مرور مطالب پیش از کلاس، قادر شده‌اند در مباحث تاریخی به صورت تحلیلی شرکت کنند، دیدگاه‌های خود را به اشتراک بگذارند و در تعامل با معلم و همکلاسی‌ها مهارت تفکر انتقادی و تحلیل تاریخی خود را پرورش دهند. به طور کلی، تدریس معکوس فضای یادگیری را از حالت سنتی و ایستا به فرآیندی پویا، مشارکتی و دانش‌آموزمحور تبدیل کرده است؛ فضایی که در آن یادگیری فراتر از انتقال دانش بوده و به تجربه‌ای عمیق، انگیزشی و لذت‌بخش تبدیل می‌شود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های Ahmadi, Zarean & Ebrahimpor (2023)، Sadat Mousavi & Tohidi (2022)، Sheikhipour et al (2021)، Kaviani et al (2012) و Ropchan & Stutt (2013) همسو است. همچنین افزایش جذابیت، انگیزه و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان با پژوهش‌های Chilingaryan & Zvereva (2017) و Subramaniam & Muniandy (2019) هم‌جهت است. تغییر نقش معلم از انتقال‌دهنده صرف به راهنما و تسهیل‌گر تعاملات نیز در پژوهش‌های Sirakaya & Ozdemir (2018) و Gomez Carrasco et al (2019) مورد تأکید قرار گرفته و اثرات مثبت تدریس معکوس بر انگیزه، اعتماد به نفس و خودکارآمدی دانش‌آموزان توسط Zou (2020) و Mirzaei Matin et al (2020) تأیید شده است.

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر درباره چگونگی تجربه معلمان و دانش‌آموزان از مفاهیم تاریخی در کلاس‌های مبتنی بر تدریس معکوس، می‌توان بیان کرد که روش تدریس معکوس موجب یادگیری عمیق، هدفمند و پژوهش‌محور در درس تاریخ شده است. از دیدگاه معلمان، آماده‌سازی پیشینی دانش‌آموزان از طریق مطالعه مطالب قبل از کلاس، زمینه‌ساز گفتگوهای تحلیلی‌تر و درک مفاهیم تاریخی در سطحی بالاتر شده است. آنان گزارش کرده‌اند که در کلاس‌های تدریس معکوس، به جای ارائه صرف داده‌های تاریخی، بر تحلیل

یادگیری مستقل و گروهی را تقویت می‌کند، همسو است. در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر در رابطه با چگونگی تجربه و درک معلمان و دانش‌آموزان از جریان یادگیری هنگام بکارگیری روش تدریس معکوس، مشاهده می‌شود که روش تدریس معکوس جریان یادگیری را به فرآیندی پویا، خودراهبر و تحلیل‌محور تبدیل می‌کند. از منظر معلمان، تدریس معکوس موجب می‌شود آنان بتوانند جریان یادگیری را متناسب با نیازهای فردی دانش‌آموزان مدیریت کنند. معلمان نقش خود را از انتقال محتوا به هدایت و بازخورددهی مداوم تغییر داده‌اند و با طراحی فعالیت‌های پژوهش‌محور، فرصت رشد تفکر انتقادی و یادگیری مستقل را در دانش‌آموزان ایجاد کرده‌اند. آنان مشاهده کرده‌اند که در این شیوه، یادگیری از مرزهای کلاس فراتر می‌رود و با تعاملات خارج از کلاس، جستجو و تحلیل منابع مختلف استمرار می‌یابد. از دیدگاه دانش‌آموزان، جریان یادگیری در تدریس معکوس فرآیندی مستمر، خودراهبری‌شده و پژوهش‌محور است. آنان با طرح پرسش‌های دقیق، جستجوی اطلاعات، تحلیل دیدگاه‌ها و شرکت در گفتگوهای تحلیلی، توانایی خود را در تفکر انتقادی، حل مسأله و پژوهش تقویت می‌کنند. این تجربه باعث می‌شود آنان احساس مالکیت بر یادگیری خود داشته باشند، یادگیری را فعالانه هدایت کنند و با اعتماد به نفس بیشتری مفاهیم تاریخی را تحلیل نمایند. در مجموع، تدریس معکوس موجب شکل‌گیری جریان یادگیری خودتنظیم‌گر و تأملی می‌شود؛ جریانی که در آن معلمان نقش هدایت‌گر و دانش‌آموزان نقش فعال و پژوهشگر دارند. این تجربه نه تنها به ارتقای خودکارآمدی و انگیزه یادگیرندگان کمک کرده، بلکه یادگیری را از سطح محتوا محور به سطحی معنادار، پایدار و مهارت‌ساز ارتقا داده است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش Ahmadi, Zarean (2023) & Ebrahimpor (2023) که نشان دادند که یادگیری معکوس باعث افزایش عزت نفس و انگیزه دانش‌آموزان می‌شود و تجربه جریان یادگیری فعال را تقویت می‌کند؛ Sadat Mousavi & Tohidi (2022) که بیان کردند

آموزشی و بازتعریف رابطه معلم و دانش‌آموز شده است. از منظر معلمان، این روش موجب شده تا کلاس از یک محیط ایستا و معلم‌محور به فضایی پویا، تعاملی و مسئولیت‌پذیر تبدیل شود. معلمان دیگر تنها انتقال‌دهنده مطالب نیستند؛ بلکه با هدایت بحث‌ها، طراحی فعالیت‌های گروهی، ارائه بازخورد مستمر و تشویق به پژوهش مستقل، نقش راهنما و ناظر بر فرآیند یادگیری را بر عهده دارند. این تغییر سبب شده تا معلمان بتوانند فعالیت‌ها را بر اساس نیازهای فردی و تفاوت‌های یادگیری دانش‌آموزان تنظیم کنند. از دیدگاه دانش‌آموزان، تدریس معکوس بستری برای مشارکت فعال، تعاملی و اجتماعی در فرآیند یادگیری فراهم می‌کند. آنان با تبادل دیدگاه‌ها، حل مسائل تاریخی، ارائه استدلال و نقد همکلاسی‌ها، مهارت‌های ارتباطی، کار گروهی و تفکر انتقادی خود را گسترش می‌دهند. این نوع مشارکت، حس تعلق، اعتماد به نفس و انگیزه یادگیری آنان را افزایش داده است. در نهایت، تعامل دوسویه میان معلمان و دانش‌آموزان باعث می‌شود که یادگیری از حالت یک‌سویه و محتوا محور به تجربه‌ای چندوجهی، تحلیلی و مهارت‌ساز تبدیل گردد؛ تجربه‌ای که در آن مسئولیت، همکاری و گفتگو هسته اصلی جریان یادگیری را شکل می‌دهند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش Sadat Mousavi & Tohidi (2022) و Shekhipour et al (2021) که نشان دادند کلاس معکوس مشارکت فعال دانش‌آموزان را افزایش داده و نقش معلم را به راهنما و تسهیل‌گر یادگیری تغییر می‌دهد؛ Mirzaei & Kaviani et al (2019) و al (2015) که تأکید می‌کنند تدریس معکوس موجب افزایش یادگیری مستقل، خودراهبری و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان می‌شود؛ Subramaniam & Muniandy (2019) و Liu & Sukavatee (2019) که نشان دادند کلاس معکوس مهارت‌های تفکر انتقادی و حل مسأله را تقویت می‌کند و دانش‌آموزان را در بحث و تحلیل فعال مشارکت می‌دهد؛ Ropchan & Stutt (2013) و Decman et al (2025) که نشان دادند کلاس معکوس تعامل میان معلم و دانش‌آموزان را افزایش داده و

همکاری در فعالیت‌های گروهی، مهارت‌های تفکر انتقادی، تحلیل تاریخی، حل مسأله و ارتباط مؤثر را در خود پرورش می‌دهند. این تجربه یادگیری، آنان را به کنشگرانی فعال در فرایند ساخت معنا و درک تاریخ بدل می‌کند. تحلیل مضامین استخراج‌شده نشان داد که تدریس معکوس، محیط کلاس تاریخ را از ساختار سنتی و محتوا محور به فضای تعاملی، انگیزشی و دانش‌آموز محور تغییر می‌دهد؛ فضایی که در آن یادگیری شخصی‌سازی‌شده، خودتنظیمی، پرسشگری و تعاملات گروهی به شکل معناداری تقویت می‌شود. در چنین بستری، یادگیری دیگر به حفظ اطلاعات محدود نمی‌ماند، بلکه به فرایندی پویا، اجتماعی و مبتنی بر پژوهش و تأمل تبدیل می‌گردد. در مجموع، نتایج پژوهش بیانگر آن است که روش تدریس معکوس در درس تاریخ، ضمن ارتقای کیفیت یادگیری، انگیزش تحصیلی و درگیری شناختی دانش‌آموزان، موجب پرورش مهارت‌های فرارشته‌ای همچون خودتنظیمی، همکاری، تفکر تحلیلی و خلاقیت می‌شود. همچنین، این رویکرد نگرش حرفه‌ای معلمان را دگرگون کرده و آنان را به طراحان فعال فرایند یاددهی-یادگیری تبدیل می‌کند. بدین ترتیب، تدریس معکوس نه تنها یادگیری تاریخ را از سطح انتقال محتوا به تجربه‌ای گفتگومحور، تفکرپرور و تحول‌ساز ارتقا می‌دهد، بلکه الگویی کارآمد برای آموزش‌های نوین مبتنی بر تعامل، درک عمیق و پایداری یادگیری در نظام آموزشی امروز ارائه می‌کند.

در زمینه محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که به دلیل غالب بودن پژوهش‌های مرتبط با روش تدریس معکوس در حوزه کمی و همچنین محدود بودن مطالعات انجام شده بر کاربرد این روش در دروس علوم انسانی، به ویژه درس تاریخ، دسترسی به پیشینه پژوهش محدود بود. از سوی دیگر، اغلب مطالعات موجود به تحلیل اثرات تدریس معکوس بر یادگیری محتوا محور پرداخته‌اند و ابعاد تعاملات کلاسی و تجربه یادگیری فعال، خودراهبری و مشارکتی دانش‌آموزان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، به

کلاس معکوس مشارکت فعال دانش‌آموزان را افزایش داده و امکان آماده‌سازی قبل از کلاس و درک فعال جریان یادگیری را فراهم می‌آورد؛ Sheikhipour et al (2021) و Zou (2020) که نشان دادند که یادگیری معکوس انگیزه، مشارکت و خودکارآمدی را افزایش می‌دهد و دانش‌آموزان جریان یادگیری را به شکل عمیق و فعال تجربه می‌کنند؛ Subramaniam & Muniandy (2019) و Liu & Sukavatee (2019) که نشان دادند که کلاس معکوس مهارت‌های تفکر انتقادی و حل مسئله را تقویت کرده و دانش‌آموزان را در مشارکت فعال و تحلیل عمیق مطالب یاری می‌کند؛ Ropchan & Stutt (2013) و Decman et al (2025) که نشان دادند که تدریس معکوس تعامل میان معلم و دانش‌آموزان را افزایش داده، محیط کلاس دانش‌آموزمحور ایجاد می‌کند و جریان یادگیری را انعطاف‌پذیر و شخصی‌سازی‌شده تجربه می‌نماید، همسو است و در واقع به طور کلی، تدریس معکوس محیطی ایجاد می‌کند که جریان یادگیری هم برای معلم و هم دانش‌آموز فعال، پویا و تعاملی است و یادگیری را از حالت منفعلانه خارج کرده و مهارت‌های شناختی، اجتماعی و خودتنظیمی دانش‌آموزان را ارتقا می‌دهد.

در جمع‌بندی کلی یافته‌های پژوهش حاضر، می‌توان نتیجه گرفت که واکاوی تجربه‌های معلمان و دانش‌آموزان از بکارگیری روش تدریس معکوس در درس تاریخ نشان‌دهنده دگرگونی عمیق در ماهیت یادگیری، نقش‌های آموزشی و تعاملات کلاسی است. تدریس معکوس موجب تحول نقش معلم از انتقال‌دهنده صرف محتوا به تسهیل‌گر، هدایت‌کننده و طراح موقعیت‌های یادگیری می‌شود؛ معلمانی که با برنامه‌ریزی دقیق، هدایت بحث‌ها، ارائه بازخورد مداوم و تشویق دانش‌آموزان به پژوهش مستقل، زمینه‌ساز یادگیری فعال، تأملی و هدفمند می‌گردند. در این میان، دانش‌آموزان نیز از حالت دریافت‌کننده منفعل به یادگیرندگانی خودراهر و مشارکت‌جو تبدیل می‌شوند. آنان با مطالعه پیش از کلاس، طرح پرسش‌های تحلیلی، تبادل دیدگاه‌ها و

- classrooms in undergraduate nursing and health science: A systematic review. *Nurse Education in Practice*, 64, 103417.
- Bergmann, J., & Sams, A. (1396/2017). *Yadgiri Ma'kous* [Flipped Learning] (M. Attaran & M. Farahmand Khanqah, Trans.). Mo'assese-ye Madāres-e Yādگیرande-ye Mir'āt. (Persian).
- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. International Society for Technology in Education. <https://www.rcboe.org/cms/lib/ga01903614/centricity/domain/15451/flipyourclassroom.pdf>
- Bergmann, J., & Sams, A. (2014). *Flipped learning: Gateway to student engagement*. International Society for Technology in Education. <https://doi.org/10.26529/cepsj.293>
- Bidgoli, Z. A., Norouzi, D., & Maqami, H. (1396/2017). Ta'sir-e fanavarihaye hooshmandsazi-ye madāres bar khallāqīyyat-e danesh-amoozan [The effect of smart school technologies on students' creativity]. *Faslnāme-ye Elmi-Pajooreshi-ye Ebtekār va Khallāqīyyat dar Olum-e Ensāni* [Scientific Research Quarterly of Innovation and Creativity in Human Sciences], 7(4), 241–262. (Persian). https://journals.iau.ir/article_540827.html
- Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. In *ASEE National Conference Proceedings* (Vol. 30, No. 9).
- Bishop, J., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. In *2013 ASEE Annual Conference & Exposition* (pp. 23–1200). <https://peer.asee.org/22585>
- Chilingaryan, K., & Zvereva, E. (2017). Methodology of flipped classroom as a learning technology in foreign language teaching. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237(21), 1500–1504. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2017.02.236>
- Decman, M., Klun, M., & Stare, J. (2025). Online flipped classroom in university social science courses: Impact on student experience and
- معلمان پیشنهاد می‌شود که با توجه به اثرات مثبت تدریس معکوس بر تعاملات کلاسی، انگیزه، مسئولیت‌پذیری و یادگیری فعال دانش‌آموزان، از این روش بیشتر استفاده کنند. این روش امکان تجربه یادگیری پویا، مشارکتی و مهارت‌ساز را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورد و زمینه تحقق رویکرد ساختارگرایانه در فرایند یاددهی-یادگیری را تقویت می‌کند. همچنین به پژوهشگران آینده توصیه می‌شود که بررسی تأثیر تدریس معکوس بر تعاملات کلاسی، خودراهبری دانش‌آموزان، انگیزه و کیفیت یادگیری را در جوامع آماری متنوع و در دروس مختلف، به ویژه در حوزه علوم انسانی و اجتماعی، مورد توجه قرار دهند تا نتایج جامع‌تر و کاربردی‌تر برای طراحی و ارتقای فرآیندهای آموزشی حاصل شود. این مطالعات می‌تواند به شناسایی راهبردهای بهینه برای ارتقای یادگیری عمیق، مشارکتی و تحلیل‌محور در کلاس‌های درس کمک کند.
- منابع**
- Abbasi Eqdam, R. (1395/2016). *Yadgiri ma'kous; yek tahavvol-e jadid-e amoozeshi* [Flipped learning; a new educational transformation]. *Sedaye Mianeh*, News Code: 68366. (Persian). <https://vom.ir/aghdam13/posts/68366>
- Ahmadi, P., Zarean, Z., & Ebrahimpour, M. (1402/2023). Ta'sir-e ravesh-e yadgiri makous bar ezat-e nafs-e danesh-amoozan-e dore-ye ebte-daei [The effect of the flipped learning method on the self-esteem of elementary school students]. *Faslname-ye Amoozesh-Pajooreshi* [Quarterly Journal of Education Research], 9(34), 35–48. (Persian). https://journals.cfu.ac.ir/article_3062.html
- Al Mulhim, E. N. (2021). Flipped Learning, Self-Regulated Learning and Learning Retention of Students with Internal/External Locus of Control. *International Journal of Instruction*, 14(1), 827–846. <https://doi.org/10.29333/iji.2021.14150a>
- Banks, L., & Kay, R. (2022). Exploring flipped

- achievement, academic self-regulation, group interaction, and academic motivation]. *Nashriye-ye Elmi-ye Pajooresh dar Amoozesh [Scientific Journal of Research in Education]*, 1(5), 52–69. (Persian). https://jopi.sru.ac.ir/article_454.html
- Kaviani, H., Liaghatdar, M. J., Zamani, B. E., & Abedini, Y. (1397/2018). Olgoo-ye barnāme-rīzi-ye darsi dar kelās-e ma'kous: Santez-pajooreshi-ye ravesh-hā [Curriculum planning model in the flipped classroom: A synthesis study of methods]. *Nashriye-ye Nazariye va Amal dar Barnāme-ye Darsi [Journal of Theory and Practice in Curriculum]*, 6(11), 203–271. (Persian). <http://cstp.khu.ac.ir/article-1-2788-fa.html>
- Lawter, L., & Garnjost, P. (2023). Effectiveness of flipped classroom format in quantitative and non-quantitative business courses—A meta-analysis. *The International Journal of Management Education*, 21(3), 100849.
- Liu, I. W., & Sukavatee, P. (2019). The Effects of Debate Instruction Through a Flipped Learning Environment on Critical Thinking Skills of Thai High School Students. *Scholar: Human Sciences*, 11(1), 238. <https://core.ac.uk/download/pdf/270165161.pdf>
- Lo, C. K., & Hew, K. F. (2017). A critical review of flipped classroom challenges in K-12 education: Possible solutions and recommendations for future research. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 12(1), 1–22.
- Millard, E. (2012). 5 reasons flipped classrooms work: Turning lectures into homework to boost student engagement and increase technology-fueled creativity. *University Business*, 15, 26–29. <https://www.thefreelibrary.com/5+reasons+flipped+classrooms+work%3A+turning+lectures+into+homework+to...-a0312106284>
- Mirzaei Matin, K., Moradi Mokheles, H., Salehi, V., & Mirzaeifar, D. (1399/2020). Asar-bakhshī-ye kelās-e ma'kous bar rāh-bordhā-ye success. *Computers and Education Open*, 100261.
- Evseeva, A., & Solozhenko, A. (2015). Use of flipped classroom technology in language learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 206, 205–209. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.10.006>
- Freire, P., Macedo, D., Koike, D., Oliveira, A., & Freire, A. M. A. (2018). *Teachers as cultural workers: Letters to those who dare teach*. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429496974/teacher-s-cultural-workers-paulo-freire>
- Gomez Carrasco, C. J., Monteagudo Fernandez, J., Moreno Vera, J. R., & Sainz Gomez, M. (2019). Effects of a gamification and flipped classroom program for teachers in training on motivation and learning perception. *Education Sciences*, 9(4), 299–308. <https://doi.org/10.3390/educsci9040299>
- Herreid, C. F., & Schiller, N. A. (2013). Case Studies and the Flipped Classroom. *Journal of College Science Teaching*, 42(5), 62–66. [suspicious link removed]
- Heydari, T., Kariman, N., Heydari, Z., & Amiri Farahani, L. (1388/2009). Moqayese-ye ta'sir-e tadrīs be ravesh-e sōkhanrāni bā bāzkhord va sōkhanrāni be ravesh-e sonnati bar mizān-e yādگیری va keyfiyyat-e tadrīs [A comparison of the effect of teaching by lecture method with feedback versus traditional lecture method on learning rate and teaching quality]. *Majalle-ye Elmi-Pajooreshi-ye Dāneshgāh-e Olum-e Pezeshki-ye Arāk [Scientific Research Journal of Arak University of Medical Sciences]*, 12(4), 34–43. (Persian). <http://jams.arakmu.ac.ir/article-1-322-fa.html>
- Kaviani, E., Mostafaei, S. M. R., & Khakareh, F. (1394/2015). Barrasi-ye ta'sir-e rooykard-e kelās-e ma'kous bar pīshraft-e tahsili, khod-tanzīmi-ye tahsili, ta'āmol-e goroohee va angīzesh-e tahsili-ye danesh-amoozan [Investigating the effect of the flipped classroom approach on students' academic

- increasing student participation in experimental science classes. *Research and Innovation in Education and Development*, 2(1), 32–41. <https://doi.org/10.61838/jsied.2.1.4>
- See, S., & Conry, J. M. (2014). Flip my class! A faculty development demonstration of a flipped-classroom. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 6(4), 585–588. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2014.03.003>
- Seif, A. A. (1390/2011). *Raveshhā-ye Andāzeh-gīrī va Arzeshyābī-ye Amoozeshī* [Methods of Educational Measurement and Evaluation]. Nashr-e Dowrān. (Persian).
- Sheikhipour, A., Hashemian, M., & Rouhani, A. (1400/2021). Negaresh-e farāgīrān-e zabān-e Engelīsī dar bāre-ye amoozesh-e ma'kous va ta'sir-e ān bar pīchīdegī, sehhat va ravāni-ye goftār-e īshān [English language learners' attitude towards flipped instruction and its effect on the complexity, accuracy, and fluency of their speech]. *Nashriye-ye Pajoohesh-hā-ye Novīn dar Motāle'āt-e Zabān-e Engelīsī* [Journal of New Research in English Language Studies], 8(4), 21–52. (Persian). <https://www.magiran.com/p2314202>
- Sirakaya, D. A., & Ozdemir, S. (2018). The effect of a flipped classroom model on academic achievement, self-directed learning readiness, motivation and retention. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 6(1), 76–91. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1165484.pdf>
- Strelan, P., Osborn, A., & Palmer, E. (2020). The flipped classroom: A meta-analysis of effects on student performance across disciplines and education levels. *Educational Research Review*, 30, 100314.
- Subramaniam, S. R., & Muniandy, B. (2019). The effect of flipped classroom on students engagement. *Technology, Knowledge and Learning*, 24(3), 355–372. <https://doi.org/10.1007/s10758-017-9343-y>
- Thanthawi, I., Rudi, K., Zamzami, Z., & Cut Muftia, K. (2020). The role of pre-class angīzeshī barā-ye yādgīrī-ye mafāhīm-e fīzīk [The effectiveness of the flipped classroom on motivational strategies for learning physics concepts]. *Faslnāme-ye Ravānshenāsī-ye Tarbiyatī* [Quarterly Journal of Educational Psychology], 16(58), 189–216. (Persian). <https://doi.org/10.22054/jep.2021.48691.2844>
- Mirzaei, R. (1398/2019). *Barrasi-ye naqsh va jāygāh-e yadgiri ma'kous dar farāyand-e amoozesh* [Investigating the role and position of flipped learning in the educational process]. Paper presented at the National Conference on Professional Research in Psychology and Counseling with the Approach of New Achievements in Educational and Behavioral Sciences from the Perspective of the Teacher, Minab, Iran. (Persian). <https://civilica.com/doc/1020083/>
- O'Flaherty, J., & Phillips, C. (2015). The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. *The Internet and Higher Education*, 25, 85–95.
- Poole, K. (2021). A flipped classroom approach to teaching search techniques for systematic reviews to encourage active learning. *Journal of Information Literacy*, 15(1), 68–83. <http://dx.doi.org/10.11645/15.1.2847>
- Ropchan, K., & Stutt, G. (2013). *Flipped Classroom*. ETEC 510. http://etec.cltt.ubc.ca/510wiki/index.php?title=Flipped_Classroom&oldid=53853
- Sadat Mousavi, F., & Tohidi, S. (1401/2022). Ta'sir-e estefāde az ravesh-hā-ye yādgīrī-ye ma'kous dar afzāyesh-e moshārekāt-e danesh-amoozan dar kelās-hā-ye olum-e tajrobi [The effect of using flipped learning methods on increasing student participation in experimental science classes]. *Pajoohesh va Novāvāri dar Tarbiyat va Tose'e* [Research and Innovation in Education and Development], 2(1), 32–41. (Persian). <https://doi.org/10.61838/jsied.2.1.4>
- Sadat Mousavi, F., & Tohidi, S. (2022). The effect of using flipped learning methods on

- student perception and Achievement of Learning out comes in a Flipped classroom. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 16(2), 29–38. <https://doi.org/10.14434/josotl.v16i2.19216>
- Zou, D. (2020). Gamified flipped EFL classroom for primary education: student and teacher perceptions. *Journal of Computers in Education*, 7(1). <https://doi.org/10.1007/s40692-020-00153-w>
- asynchronous online video lectures in flipped-class instruction: Identifying students' perceived need satisfaction. *Journal of Pedagogical Research*, 4(1), 1–11. <http://dx.doi.org/10.33902/jpr.v4i1.145>
- Thomas, J. S., & Philpot, T. A. (2012). An inverted teaching model for a mechanics of materials course. *2012 ASEE Annual Conference & Exposition*. <https://doi.org/10.18260/1-2--20936>
- Van Sickle, J. (2016). Discrepancies between